

מקורות לעיון במס' יבמות: פרק הבא על יבמתו

דף ד

תשרי תשע"ב

מ. זילברמן

(נט): **ביאת בהמה**. איתא בגמ' אמר רב שימי בר חייה נבעלה לבהמה כשרה לכהונה תניא נמי הכי נבעלה למי שאינו איש אע"פ שבסקילה כשרה לכהונה וכו'. א"ל רבא מפרזקיא לרב אשי מנא הא מילתא דאמר רבנן אין זנות לבהמה וכו', ע"כ. ויש לעמוד על הא דאף דאין זנות לבהמה לפוסלה לכהונה משום זונה או לכהן גדול משום בעולה (או לאוסרה על בעלה – ראה רש"י סוטה כו: ד"ה אין זנות לבהמה), מ"מ איתא בגמ' (נד). אמר רבא נתכוין להטיח בכותל והטיח ביבמתו לא קנה להטיח בבהמה והטיח ביבמה קנה דהא קמכוין לשם ביאה בעולם, ע"כ. וכעין זה הקשו התוס' (סוטה כו: ד"ה למעוטי בהמה), ולדבריהם לית ליה לרבא הא דאין זנות לבהמה. ולפ"ז אם אין זנות לבהמה ע"כ דאין ביאת בהמה ביאה כלל. [וראה בשו"ת מהר"ם לובלין סי' קטז (שציינו באר היטב אה"ע סי' ו ס"ק יג) שלרבא אפשר דהנבעלת לבהמה אינה אסורה לבעלה, אבל מ"מ נעשית זונה ואסורה לכהן. ופסק (בענין מעשה שהיה שנשאל עליה) דמ"מ לכו"ע הנבעלת לשד או לרוח לא נאסרה לבעלה.]

אך פסק הרמב"ם כשני הסוגיות, דבפ"ב יבמות ה"ד כתב, "נתכוון להטיח בכותל והטיח ביבמתו לא קנה, להטיח בבהמה והטיח ביבמתו קנה שהרי נתכוון לשם בעילה מכל מקום". ובפ"ה איסורי ביאה ה"א פסק, "מפי השמועה למדנו שהזונה האמורה בתורה היא כל שאינה בת ישראל או בת ישראל שנבעלה לאדם שהיא אסורה להנשא לו איסור השוה לכל או שנבעלה לחלל אע"פ שהיא מותרת להנשא לו, לפיכך הנרבעת לבהמה אע"פ שהיא בסקילה לא נעשית זונה ולא נפסלה לכהונה שהרי לא נבעלה לאדם". והעיר על זה הרש"ש בסוגי' סוטה שם וכתב דצ"ל בדעת הרמב"ם דאף דאין בביאת בהמה ביאה גמורה לשווייה זונה מ"מ שם ביאה היא ובזה סגי לכוונת ביאה לענין מצות יבום. וראיתי בספר מורשת משה להר"ר משה שטיינהויז שליט"א (סי' סד) שהביא דכן מוכח מלשון פסקי הרי"ד (נד). שכתב, "ואע"ג דאמרינן בסוטה אין זנות לבהמה לאסור אשה על בעלה וכו' ולקמן בפירקין אמרי דאפ"ל בעילה לא מיקרי אם בא עליה שלא כדרכה לשויה בעולה לכה"ג, אפ"ה חשיבא ביאה דהא מיקטל עליה".

ובענין זה אי ביאת בהמה חשיבא ביאה נראה דנחלקו התירוצים בתוס' ד"ה בזכור מהו (נד:). דהקשו התוס' שם למה לא ילפינן זכור ובהמה מהקישא דרבי יונה (דחייב אף בהעראה). ובתירוצם הג' כתבו דלא חשיב ביאה דאין דרך ביאה בכך. ונראה לשאר התירוצים ס"ל דאף ביאת בהמה חשיבא ביאה. [אך ראה בספר מורשת משה שהציע בכוונת התוס' שכתבו דאין "דרך ביאה" בכך דיש לביאת בהמה שם ביאה, אלא שאינה דרך ביאה, ולכן א"א למילף העראת בהמה משאר עריות.] ובירושלמי (קידושין א,א) יליף זכור ובהמה מהקישא דר' יונה.

ויש לציין דאף דקי"ל דאין זנות לבהמה נראה שנחלקו בעלי התוס' אי בהמה חשיב ערוה. בתד"ה וחייבין (נו. וכן בתוס' סנהדרין נה: ד"ה וחייבין) הניחו ע"פ פשטות הסוגי' בסנהדרין (נה:). כן הניח הר"י

בתוס' שם, והריב"א חולק דאין בהמה חשיבא כאחד מן העריות. והעירוני דנראה דנחלקו בזה ב' התירוצים בתוס' ד"ה דא"כ (ד.), ע"ש. ומהירושלמי דיליף ביאת זכור ובהמה מהקישא דר' יונה מבורר דס"ל לבהמה בכלל עריות. וכן הרמב"ם (פ"א איסורי ביאה ה"ד) כלל בהמה בין שאר עריות.

בשו"ת אג"מ (יו"ד ח"ב סי' קכז אות ו) כתב דלא שייך יהרג ואל יעבור בביאת בהמה, דאינו בכלל העריות, דהא קי"ל דאין זנות לבהמה, ודין יהרג ואל יעבור רק שייך בגילוי עריות מחייבי כריתות. אך ראה בחי' הר"ן (סנהדרין עד. ד:ה ד"ה דילמא) שנסתפק בדבר. דכתב דגילוי עריות בכלל יהרג ואל יעבור משום שיש בהם פגם, "ולפי טעם זה אם יאמרו לו בא על בהמה או תהרג כיון שאין שם פגם יעבור ואל יהרג שהרי למדו כל עריות מנערה המאורסה להצילן בנפשן ואין בהמה בכלל וא"צ לומר חייבי לאוין כאלמנה לכהן גדול". אך שום כתב, "אבל אין לנו לחדש דין זה שלא פירשוהו חכמים ... ולפיכך אפשר דאפי' בא על הבהמה אמרינן יהרג ואל יעבור כיון שיש בה מיתת ב"ד". [ויש להעיר בדברי הר"ן דאף דבצד א' שלו מבורר דאין בהמה בכלל עריות, אינו מוכרח דלצד ב' שלו הוא בכלל עריות.] והעירוני מדברי הריטב"א (פסחים כה. ד"ה וכתב עוד) שחילק בין משכב זכור לבין משכב בהמה, דדוקא במשכב זכור אמרינן יהרג ואל יעבור, וז"ל, "ובא על הזכר נמי איכא מיתה ותקלת זכור חשיב כפירה ולאפוקי הבא על הבהמה".

עיקר תוס' פרק הבא על יבמתו

- (נג:) ולא חילק, שאנסוה, אין אונס עד וא"ת (נד.)
- (נד.) ישן
- (נה:) אשה לבעלה, לאחר מיתה
- (נו.) מן הנשואין, מת
- (נז:) מן האירוסין
- (נז:) רב אמר, אמר שמואל, וחייבין (נח.) שומרת יבם, ונקה
- (נח:) דהא, רב פפא
- (נט.) הא, פרט, אלא
- (ס.) שאינו, גילף
- (ס:) בראויה, סימנה
- (סא.) אין זונה, שנבעלה
- (סא:) כל ביאה, וכן, פנוי, נ"מ
- (סב.) דכתיב, ר' יוחנן, בני פריה, דלאו, הכל מודים
- (סב:) חייב, סמוך, והנושא
- (סג.) שאין
- (סד.) יוציא, יוציא, ולילף
- (סה.) נישאת, תצא

עיקר תוס' ריש פרק אלמנה לכהן גדול

- (סו:) כרשיני, לא יאכילנה
- (סז.) פוסל
- (סז:) אין חוששין, קנין כספו עד ואין להקשות